

Prof. dr hab. Bernadetta Izydorczyk
Instytut Psychologii
Uniwersytet Jagielloński
Kraków

Kraków, 07.09. 2023 r.

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr NINY PAGE

**Niewerbalne i werbalne reprezentacje ciała a poczucie tożsamości
cielesnej i osobistej.**

Promotor: dr hab. Aleksandra Pilarska, prof. UAM

Wydział Filozoficzny

Przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska mgr NINY PAGE stanowi obszerne i zarazem bardzo interesujące dzieło, w którym jego Autorka poszukuje i naukowo rozważa różnorodności możliwości wzajemnych relacji pomiędzy niewerbalnymi i werbalnymi reprezentacjami ciała, a poczuciem tożsamości cielesnej i poczuciem tożsamości osobistej człowieka. Temat dysertacji doktorskiej budzi zaciekawienie albowiem wskazuje na problematykę od lat interesującą dla badaczy różnych dziedzin nauki, także i psychologii, która inspiruje do zadawania wielu pytań, jaka jest i czym jest warunkowana relacja między Psyche (psychiką), a Somą (ciałem) w życiu i zdrowiu człowieka. Psychologiczne i neurobiologiczne podstawy rozumienia fizycznych, psychicznych i duchowo-społecznych czynników relacji między Somą a Psyche znajdują odzwierciedlenie także w tematyce recenzowanej dysertacji. Pytania dotyczące tożsamości cielesnej, jak ją zdefiniować i określić z perspektywy z psychologii, są związane z różnorodnością badań i rozważań w literaturze ale i w praktyce klinicznej. Fenomen cielesności to osadzony w literaturze, cały czas poznawany i na różne sposoby definiowany, wieloaspektowy konstrukt teoretyczny, poddawany empirycznym badaniom. Różnorodność definiowania i konceptualizacji cielesności w różnych dziedzinach naukowych, a szczególnie w psychologii, pozostaje w związku z wieloaspektowością i wielouwarunkowaniem mechanizmów jego wyjaśniania. Fenomen cielesności posiada również zróżnicowaną konceptualizację w związku z zastosowaniem różnorodnych narzędzi

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

pomiaru, w zależności od zdefiniowania pojęcia : doświadczania ciała, cielesności, obrazu ciała, ja cielesnego czy też tożsamości cielesnej. Z całą pewnością Doktorantka podjęła się bardzo trudnego zadania , a wręcz naukowego wyzwania w kierunku poszukiwania empirycznego uzasadnienia dla poznania wzajemnych relacji niewerbalnych i werbalnych reprezentacji ciała, a poczuciem tożsamości osobistej ,w tym także tożsamości cielesnej. Z naukowej perspektywy już na początku wskazuję, że z uznaniem odbieram trud Doktorantki i precyzyjne ,logiczne prowadzenie procedury prezentacji bardzo obszernych ,trudnych do konsolidacji, wieloaspektowych merytorycznych treści. Ich efektem jest pokazanie Czytelnikowi wyselekcjonowanego i bardzo dobrze ugruntowanego kompendium wiedzy na temat relacji między tożsamością osobistą, a tożsamością cielesną dorosłego człowieka. Już sam spis treści pokazuje Czytelnikowi bogaty i porządnie uporządkowane, spójne ,logiczne teoretycznego uzasadnienie, wielowątkowej tematyki z obszaru psychologii cielesności, szczególnie w konceptualizacji : poczucia tożsamości cielesnej ,umysłowych reprezentacji ciała, subiektywnego doświadczania ciała (poczucia własności ciała, spójności, odrębności, ciągłości), emocjonalnych reprezentacji ciała, niewerbalnych i werbalnych reprezentacji ciała. Już od początku czytania tejże dysertacji widać trud włożonej pracy aby obszerny materiał stał się czytelny dla zrozumienia podstaw jego prezentacji albowiem zawiera on bogaty zakres teorii, szeroki wachlarz specjalistycznych pojęć, za pomocą których Doktoranta opisuje tożsamość cielesną i jej konceptualizację. Doktorantka zaprezentowała pracę ,której struktura formalna i treściowa jest typowa dla dysertacji doktorskich, gdzie istotną częścią jest sprawozdanie z badania własnego wraz z ich dyskusją w kontekście wyników badań w literaturze. W mojej ocenie dysertacja doktorska została zredagowana w sposób poprawny - typowy dla prac o charakterze empirycznym, zawiera część teoretyczną, metodologiczną oraz sprawozdanie z badań wraz z wnioskami, bibliografią, spisem tabel, rycin i wykazem licznych ,solidnie i przejrzysto opracowanych załączników. Praca liczy 267 stron, z czego od str.200 -232 znajduje się spis literatury. Składa się z części teoretycznej (rozdział 1), metodyki badań własnych (rozdział 2) oraz części empirycznej (rozdziały 4 i 5). Każdy z rozdziałów

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

posiada uporządkowany układ podrozdziałów ,dostosowany do logicznego toku prezentowanych treści teoretycznych ,a następnie empirycznych.

Dysertacja doktorska zawiera także: streszczenie w j. polskim i angielskim oraz w części końcowej spis cytowanej bogatej (polsko i anglojęzycznej) bardzo obszernej i dobrze dobranej (zgodnie ze specyfiką tematu) literatury. Tytuł pracy w pełni odpowiada treściom w niej zawartym. Czytelnik może się spodziewać czego dysertacja dotyczy i jaki będzie jej zakres tematyczny. W kolejnych częściach pracy spotykam bardzo dużo naukowych ,często abstrakcyjnych, trudnych pojęć. WHO mówi o definicji zdrowia jako o równowadze biopsychospołecznej, dobrostanie człowieka , co bez ciała trudno sobie wyobrazić aby było realne do osiągnięcia. Czytając dysertację poszukiwałam także w opisach cielesności sformułowań odnoszących się wprost do podmiotu, pojęcia cielesność w odniesieniu do człowieka, podmiotu, osoby, która ciała doświadcza i odczuwa różnorodne stany emocjonalne. Tutaj odczuwałam pewien niedosyt przekazu sposobu odczuwania cielesności z perspektywy humanistycznej i klinicznej.

Rozprawa doktorska została zredagowana w sposób typowy dla prac o charakterze empirycznym – część teoretyczna, metodologiczna oraz sprawozdanie z badań wraz z wnioskami. W mojej ocenie została zachowana w pełni logika prezentacji treści ,co znajduje odzwierciedlenie także w kolejności tematyki rozdziałów. Dysertacja napisana jest poprawnym, stylistycznym językiem polskim, bardzo dobrze przygotowana edytorsko w oparciu o styl APA obowiązujący w dziedzinie psychologia.

Rozdziały 1 i 2 (część teoretyczna) są bardzo obszerne ale też stanowią bardzo dobre, solidne kompendium wiedzy naukowej na temat psychologii cielesności, co stanowiło rzetelną podstawą do konstrukcji modelu badawczego, jego zmiennych i ich operacjonalizacji. Począwszy od wprowadzenia po kolejno prezentowane treści obszernego rozdziału 1 (7 podrozdziałów) Doktorantka omawia, w oparciu o bogatą literaturę zagadnienia reprezentacji ciała, cielesności, poczucia tożsamości cielesnej i osobistej w aspekcie definicyjnym, wyjaśniającym jego wieloaspektowość w literaturze i badaniach naukowych oraz teoriach (psychoanalitycznych, psychologii osobowości, psychopatologii, neuronauce). W rozdziale 2 Doktorantka prezentuje szczegółowo i wnikliwie metody badania

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

dotyczące pomiaru zróżnicowanych aspektów dotyczących reprezentacji i doświadczania ciała.

Część metodologiczną dysertacji Doktorantka prezentuje również bardzo skrupulatnie, rzeczowo i zgodnie z zasadami sporządzania prac naukowych. Dobrą praktyką w procedurze prowadzenia badań stało się przedstawianie zgody na ich zrealizowanie wydanej przez komisję ds. etyki badań naukowych wybranego naukowego instytutu czy uniwersytetu. Coraz częściej też stosowaną dobrą praktyką jest również prerejestracja założeń i metodologii badań klinicznych, naukowych np. w clinical trials. Na ten temat nie znalazłam informacji w niniejszej dysertacji.

Opisując podstawy doboru do próby badanych i uzasadniając go specyfiką tożsamości cielesnej okresu życia 18-35, mam tutaj kolejną refleksję, aby ten aspekt bardziej wyeksponować i uzasadnić z perspektywy psychologii cyklu życia (okresu wchodzenia w dorosłość) i normatywnej specyfiki rozwojowej tożsamości cielesności. Mam na uwadze specyfikę zróżnicowanego dla kobiet i mężczyzn, specyficznego etapu rozwoju cielesności (tożsamość a ja cielesne w kontekście m.in. identyfikacji psychoseksualnej, doświadczania ciała w kontekście rozwijającej się postawy wobec macierzyństwa i ojcostwa), tak istotnej dla formowania reprezentacji ciała oraz poczucia zarówno tożsamości cielesnej, jak i osobistej mężczyzn i kobiet wkraczających w dorosłość. Dobór próby opiera się na populacji młodych dorosłych, zatem czy obliczono wskaźnik reprezentatywności próby dla tej populacji?

W rozdziale 3 Doktorantka prezentuje wnikliwie i rzetelnie metodologię badań własnych cel, pytania i hipotezy wraz z ich obszernym uzasadnieniem, dokonuje operacjonalizacji zmiennych, opisuje model badawczy, a badania planuje w modelu korelacyjnym o charakterze eksploracyjnym. Na wyróżnienie zasługuje procedura i plan badania, rzetelnie przedstawiony i przeprowadzony, od badania pilotażowego do badania właściwego z zastosowaniem weryfikacji psychometrycznych właściwości autorskich narzędzi. Doktorantka zbadała 160 osób (99 kobiet i 70 mężczyzn). Mam świadomość jak pracochłonne były badania, ale pojawia mi się pytanie o uzasadnienie doboru próby badanych z populacji. Doktorantka podaje, że dokonała rekrutacji tylko w populacji studentów - czyni to próbę nie reprezentatywną, jakie jest wyjaśnienie tego

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

stanu rzeczy? Doktorantka wskazuje prezentując dobór próby badanych na wybrane kryteria włączenia i wyłączenia ale nie znalazłam informacji czy w kryteriach uwzględniono wykluczenie osób z zaburzeniami psychicznymi przebiegającymi z zakłóceniami w rozwoju obrazu ciała? np. dysmorfofobia, zaburzenia niedorozwojowe? deficyty w zakresie zmysłów (istotne do doświadczania cielesności)? Czy Doktorantka uwzględniała pytania o identyfikację seksualną? Czy w badaniu wzięły udział osoby homoseksualne, transseksualne? Analizując zbierane dane badawcze nie mam jasności w tym temacie, a wydaje się, że doświadczanie tożsamości cielesnej z perspektywy identyfikacji seksualnej młodych osób może warte jest chociażby wskazania.

W rozdziale 4 Doktorantka prezentuje kolejno w logicznym porządku wyniki badań własnych, natomiast w rozdziale 5 bogatą dyskusję w oparciu o literaturę. Ta część dysertacji moim zdaniem zasługuje na szczególne wyróżnienie, została opracowana w mojej ocenie bardzo starannie i wnikliwie, pokazując wyniki badania własnego z perspektywy badań w literaturze. Tabelaryczny zapis wyników badania jest bardzo czytelny i pozwala wskazać opis i dokonane analizy. Graficzna prezentacja tych danych jest bardzo staranna i jednocześnie bardzo klarowna. Przedstawione w rozdziale 4 różnorodne, zaawansowane analizy statystyczne zostały właściwie dobrane do pytań i testowanych hipotez badawczych. Opis wyników badania jest bardzo solidny, skrupulatny naukowo poprawny: od statystyk opisowych zmiennych po pomiar zależności między zmiennymi głównymi i pobocznymi (współczynnik R_o Spearmana), poprzez modele regresji wielorakiej, profile konfiguracji nasilenia poczucia tożsamości (analiza skupień - str.158 bardzo ciekawy opis) czy modele równań strukturalnych. Obszerny spis danych badawczych i statystycznych analiz został przedstawiony w tabelach, co czyni materiał zdecydowanie bardziej czytelnym. Przeprowadzone statystyczne analizy pozwoliły na przetestowanie wywiedzonego z teorii hipotetycznego modelu związków między werbalnymi i niewerbalnymi reprezentacjami ciała, poczuciem tożsamości cielesnej i poczuciem tożsamości osobistej. Zastosowanie metody modelowania strukturalnego potwierdziło specyficzną rolę poczucia tożsamości cielesnej jako zmiennej pośredniczącej między pozostałymi

5

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

czynnikami modelu. Nie została potwierdzona pośrednicząca rola werbalnych reprezentacji ciała w relacji pomiędzy niewerbalnymi reprezentacjami ciała a poczuciem tożsamości cielesnej. Wskaźnik schematu ciała związany z efektywnością koordynacji sensomotorycznej okazał się jedyną zmienną powiązaną z funkcjonowaniem niewerbalnych reprezentacji ciała, która miała istotny efekt na inne elementy modelu. Wskaźnik ten wykazał pozytywny bezpośredni efekt na poczucie tożsamości cielesnej i pozytywny pośrednie efekt na poczucie tożsamości osobistej. Zatem znaczenie niewerbalnego wymiaru schematu ciała dla obu przejawów poczucia tożsamości jest niezależne od sposobu ,w jakim sensomotoryczne funkcjonowanie ciała zostało opracowane na poziomie formalnym.

W rozdziale 5 Doktorantka przedstawia dyskusje wyników i wyprowadza w oparciu o dokonane analizy logiczne, uporządkowane wnioski ,ale też w kolejności dalszej wskazuje na ograniczenia badania , także na ograniczoną aplikacyjność otrzymanych wyników, podkreślając głównie pogłębienia materiału źródłowego badań nad cielesnością. Jeśli chodzi o aplikacyjne zastosowanie wyników badań w kontekście do oddziaływań terapeutycznych to warto uszczegółowić na czym miałyby one polegać w pracy klinicznej. Warto moim zdaniem ten aspekt rozbudować i wskazać aby diagnoza kliniczna doświadczania cielesności w praktyce mogła korzystać z naukowego uzasadnienia wskaźników tak ważnego fenomenu. Reasumując ,procedura teoretycznego opracowania i przygotowania modelu badawczego, zbierania danych badawczych oraz prowadzenia badania uwzględnia zasady naukowego opracowania danych teoretycznych i empirycznych, zmierzając do integracji dostępnych najnowszych (polskich i światowych) wyników badań naukowych w temacie dysertacji. Na podkreślenie zasługuje to, że ze względu na brak narzędzia pomiaru istotnych dla tematyki i modelu badawczego rozprawy doktorskiej, psychologicznych zmiennych, Doktorantka dokonała walidacji autorskich narzędzi pomiaru poczucia tożsamości cielesnej i werbalnych reprezentacji ciała.

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

W mojej ocenie Doktorantka prowadząc badania zaprezentowane w niniejszej pracy doktorskiej wykazała się samodzielną pracą naukową. Dysertacja spełnia standardy naukowego projektu badawczego. Doktorantka przeprowadziła statystyczne analizy w sposób poprawny i bardzo wnikliwy, rzetelny, dostosowany do założeń badawczych i naukowych standardów. Przyjęcie planu prezentacji danych, wyznaczone przez Doktorantkę pytania badawcze i odpowiadające im hipotezy badawcze pozwoliły na stopniowe zapoznawanie się z wynikami statystycznych analiz i ich klinicznymi interpretacjami. Ta konsekwencja została także zachowana w części dyskusji, co w efekcie pozwoliło Doktorantce na udzielenie odpowiedzi na pytania badawcze i weryfikację hipotez badawczych w kontekście odnoszenia się do literatury. Przeprowadzona dyskusja wskazuje na dużą wiedzę Doktorantki, wnikliwość psychologiczną oraz umiejętność krytycznej analizy problemu. Jednocześnie uwidacznia się duża umiejętność analizy i syntezy. Doktorantka świadoma jest ograniczeń badań własnych, wskazując jednocześnie kierunki dalszych dociekań.

Mocną stroną dysertacji jest opracowanie autorskich narzędzi do pomiaru badania poczucia tożsamości cielesnej i werbalnych reprezentacji ciała, starannie wyselekcjonowana ,bogata literatura, innowacyjny charakter badań; staranność edytorska dysertacji. Poczynione przeze mnie uwagi krytyczne i pytania w tejże recenzji nie umniejszają w żaden sposób walorów ocenianej dysertacji, a jedynie stanowią inspirację do dyskusji i zmian w przypadku publikacji. W podsumowaniu recenzji podkreśliłam zdecydowanie pozytywną ocenę recenzowanej rozprawy. Badania cechuje oryginalność oraz znacząca wartość poznawcza problematyki badawczej. Dysertacja napisana jest adekwatnym językiem naukowym, a wyniki przedstawione czytelnie i szczegółowo z wyróżnieniem prezentacji statystycznych analiz. Przedstawiona do recenzji praca doktorska wskazuje na bardzo dobre przygotowania Doktorantki pod względem zarówno teoretycznym, jak i metodologicznym, co świadczy o jej umiejętnościach planowania i prowadzenia badań naukowych w zakresie nauk społecznych w dyscyplinie psychologia.

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

W konkluzji stwierdzam, że przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska mgr NINA PAGE pt. Niewerbalne i werbalne reprezentacje ciała a poczucie tożsamości cielesnej i osobistej, przygotowana pod kierunkiem dr hab. Aleksandry Pilarskiej, prof. UAM spełnia wszelkie wymogi stawiane pracom doktorskim określone w art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o tytule naukowym i stopniach naukowych. Wnioskuje zatem o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

J. Jankowski

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl